

SZAKDOLGOZAT

Mészáros Judit
2021

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Neveléstudomány Tanszék

2600 Vác, Konstantin tér 1-5.

A zene transzferhatása az óvodáskorú gyermekek beszédfejlődésére

Konzulens: Uzsaly Zoltán Sándorné dr. Pécsi Rita

főiskolai docens

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Neveléstudományi Tanszék

Készítette: Mészáros Judit

Neveléstudomány- MA

Levelező tagozat

Vác, 2021

NYILATKOZAT A SZAKDOLGOZAT EREDETISÉGÉRŐL

Alulírott *Mészáros Judit* az Apor Vilmos Katolikus Főiskola *Neveléstudomány* szakos hallgatója büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom és aláírással igazolom, hogy „**A zene transferhatása az óvodáskorú gyermekek beszédfejlődésére** „ című szakdolgozat saját, önálló munkám, és abban betartottam a főiskola által előírt, a szakdolgozat készítésére vonatkozó szabályokat.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatban plágiumnak számít:

- szó szerinti idézet közlése idézőjel és hivatkozás nélkül;
- tartalmi idézet hivatkozás megjelölése nélkül
- más publikált gondolatainak saját gondolatként való feltüntetése
- valamint mindazt, amit a hatályban lévő Tanulmányi és vizsgaszabályzat 44. §-a a hallgatói munka jogtisztaságával kapcsolatban előír.

E nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem továbbá, hogy plágium esetén szakdolgozatom visszautasításra kerül.

Vác, 2021. 04. 16.

Aláírás

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	3
1. Az óvodáskorú gyermekek atipikus nyelvfejlődési problémájának feltárása.....	5
1.1. A tipikus beszédfejlődés menete.....	5
1.2. Az atipikus beszéd rendellenesség jellemzői és megjelenési formái.....	6
1.3. Az atipikus beszédfejlődési zavarok háttere.....	6
1.4. A beszéd-, illetve nyelvi fejlődés és a mozgásfejlődés kapcsolata.....	7
1.5. Az anyanyelv elsajátításának eltérései.....	7
1.6. Az óvodapedagógus szerepe az atipikus nyelvi zavar korai felismeréseiben.....	8
2. A zene komplex nevelő hatása	9
2.1. A zene nevelő hatásása: történeti gyökerek felismerése.....	9
3. A zene fejlesztő hatása az adott kutatások eredményei alapján.....	11
4. A zene jótékony transzferhatása az óvodai nevelésben.....	16
4.1. Transzfer fogalmának meghatározása.....	16
4.2. A zene transzferhatása a nevelésre.....	16
4.3. Kodály koncepció a nevelésben.....	17
5. Egy zenei jó gyakorlat módszertani alkalmazása az óvodáskorú gyermekek nyelvi beszédfejlődésében.....	19
5.1. A jó gyakorlat módszer választásának okai.....	19
5.2. A kooperatív szó fogalma és a kooperatív módszer meghatározása.....	20
5.3. A frontális-és a kooperatív foglalkozás összehasonlítása.....	20
5.4. Egy külföldi (német) állomásos munkaformájú „jó gyakorlat” bemutatása.....	23
5.5. Egy konkrét komplex fejlesztési módszer bemutatása.....	23
5.6. A magyar jó gyakorlat zenei transzferhatásának bemutatása Bödös Eszter és Dr. Vajdáné Kutas Csilla nyomán.....	26
5.7. Egy saját kifejlesztésű komplex módszer bemutatása klasszikus zene segítségével.....	29

Összefoglalás.....	31
Mellékletek.....	34
Irodalomjegyzés.....	40

Bevezetés

Óvónői pályafutásom kezdetétől holisztikus módon igyekszem megközelíteni a gyermekek beszédfejlődési nehézségeit. Ez vélhetően előtanulmányaimnak és külföldi szakmai tapasztalataimnak is volt köszönhető. Végzett zenepedagógusként egy Nemzetközi Önkéntes Gyakornoki Program keretein belül sikeresen pályáztam Eckwäldenbe (Németország).

Mindennapos munkám során nemcsak lehetőséget biztosítottak a zenei tudásom bemutatására, hanem különös hangsúlyt fektettek arra, hogy a zeneterápiát is beépítsék a beszéd fogyatékos gyermekek fejlesztésébe.

Tanulmányaim során egyre inkább közelebb került hozzám az egészséges, holisztikus gyermeknevelési szemlélet, amelyet többek között a Waldorf pedagógiában is megismertem.

Ez a külföldön töltött egy év meghatározó hatással volt a szakmai irányultságomra, mely azóta is befolyásolja a sajátos és összetett módszereimet.

Tanulmányaimat óvodapedagógusként a gyakorlatban is kamatoztattam. Ekkor szembesültem azzal a ténnyel, hogy az óvodáskorú gyermekek nagy részét az atipikus beszédprodukciónak jellemzi.

Számos fejlődési zavar vagy szindróma velejárója lehet a nyelvi fejlődés elmaradása, amely sok különböző formát ölthet fel. A gyermekeknek van azonban egy olyan csoportja, akik specifikusan, vagy legalábbis elsődlegesen a nyelvi, szűkebben pedig a nyelvtani fejlődésben mutatnak elmaradást anélkül, hogy ezt a hiányt neurológiai, szenzoros, kognitív vagy társas-érzelmi problémák magyarázhatnák (Pléh, Kas, Lukács, 2011).

Mindig is lelkesített minden olyan interdiszciplináris tudományág, ami a gyermeki beszédindításhoz segítséget adhat. Az atipikus beszédfejlődés hatékony kezelése égetően fontos a mai neveléstudomány számára. A 21. századi nyugati típusú társadalmakban a gyermekek fejlődése és a felnőttek életszínvonala szempontjából a nyelvi képesség jelentősége nagyon fontos. A nyelv mind minőségi mind mennyiségi értelemben az emberek közti kommunikáció elsődleges eszköze. Társadalomban zajlik az egyén élete, ahol a sikeresség záloga az információ és az együttműködés. A siker akkor következik be, ha a gyermek hatékonyan tud információt szerezni, illetve képes másokkal kapcsolatot fenntartani. Mindkettő nagyban a nyelvi kommunikációs kompetencia színvonalán múlik (Fehérné, Kas, Sós, 2018).

Ennek köszönhető, hogy mára már végzős logopédusként egyre több módszert és szemléletet építhetek terápiámba. Munkásságom során az a tapasztalatom, hogy az óvodáskorú gyermekek nyelvfejlődési területén késés érzékelhető, melynek oka sokrétű, így a megoldást is a komplexitás elve alapján szükséges orvosolni. Vajon milyen módszert és eszközt alkalmazhat hatékonyan egy pedagógus, egy nyelvelsajátításban lemaradt óvodáskorú gyermek fejlesztése kapcsán? A zene miként járul hozzá a beszédindítási folyamathoz?

Dolgozatom célja egy olyan teoretikus kutatás bemutatása, mely alátámasztja a zene jótékony hatását a nyelvi beszédfejlődésre.

Feltételezésem szerint a zenében rejlő ritmikai, dallamos sokszínűség felfedezhető és egyaránt párhuzamba vonható az óvodáskorú gyermekek anyanyelvi beszéd elsajátítása során. A zenei nevelés az irodalommal, az anyanyelvi neveléssel van a legszorosabb kapcsolatban. A zene nemcsak kiváltja az érzelmeket, hanem fékezheti is az indulatokat, sőt gyakran azok megváltoztatására is képes. A zenei nevelés a gyermeki beszédindító folyamat hasznos kiegészítőjeként segítségül szolgálhat a nyelvi fejlődés problémás fázisaiban. Azt gondolom, hogy ez a fajta pedagógiai nevelési szemlélet beépítése az óvodai foglalkozásokba hasznos és elengedhetetlen.

Be fogom mutatni a sajátos pedagógiai szempontból való megközelítést és ismertetem az általam már a gyakorlatban is alkalmazott, sikeres segítő- fejlesztő módszereket.

Szeretném felhívni az óvodapedagógusok, zeneóvoda-vezetők és általuk a szülők figyelmét arra, hogy a gyermekek természetétől nem áll távol az ének-zenei önkibontakoztatás. Ebből kiindulva számos lehetőség nyílik a gyermekek személyiségének kibontakoztatására, fejlődésük támogatására. Tulajdonképpen a zenei nevelés nélkülözhetetlen a személyiség kiegyensúlyozott formálódásához, hozzájárul ahhoz, hogy a gyermek jobban megismerje önmagát, felfedezze képességeit és a környező világot, vagyis hatékonyan tudjon szocializálódni és kommunikálni.

1. Az óvodáskori gyermekek atipikus nyelvfejlődési problémájának feltárása

1. 1. A tipikus beszédfejlődés menete

Fontos tisztázni, hogy hogyan és miként fejlődik egy gyermek tipikus beszéde az életkori sajátosságoknak megfelelően. Az első hang az anyaméhből a placentáris légzésről a tüdőlégzésre való áttérésnél történik. Az egészséges újszülött a születés pillanatában azonnal felsír. A 4. héttől már megfigyelhetjük a differenciált hangokat mely a jó érzést illetve a rossz érzést jelzi. 6-8 hetes korban már a gögicsélés jellemző. A 3. hónaptól megjelennek kapcsoltan a mássalhangzók (ba-ba, pa-pa). 6. hónap után kezdi kiválasztani azokat a hangokat, amelyeket az anyától hall, amelyekre a beszédmintából erősítést kap. Az első év végére alakul ki a „megnevezés” (szavakban, egyszavas mondatokban való beszéd). A második év végére kialakul a „megszólítás” (beszédkapcsolat keresés). A harmadik életév végén következik a „miért korszak” (érdeklődő beszédkezdeményezés, mondatokban való beszéd) (Murayné, 1993).

Az óvodáskorú gyermek nyelvhasználatának szerves részét képezik a nyelvtani morfémak (névmások: engem, téged, neki, őket, titeket), ragok (iszok, hozok, megyek, nem akarok) bár ezeket még sokszor helytelen formában használják. (tiém, tégetek). Expresszív szókincsük már megközelíti az ezer szót, és ennek akár 5-10 szeresét is megérthetik. Beszédük egyre magabiztosabb a szavak jelentését és használatát tekintve. Érezhető a szabálykövetés is, gyakori még a túláltalánosítás, rendhagyó igéket is jellemzően szabályosan ragoznak, toldalékolnak. Produktívan alkot többes számot, „ha a több egyedet lát” ugyanabból (macik, babák) (Schnell, 2016).

Három-négy éves korra tehető az úgynevezett „verbális mámor” időszaka, amikor a gyermekek beszédében az igék túlsúlya jellemző. Az alaktani jelenségeket illetően rendkívül kreatív korszak a 3 - 6 év közötti életkor. A gyermekek az utánzás és a szabályalkotás együttes mechanizmusa segítségével építik fel a nyelvet (Neuberger, 2014).

1.2. Az atipikus beszéd rendellenesség jellemzői és megjelenési formái

Az atipikus beszédfejlődés mindegyik formájára igaz, hogy ez a jelenség nem betegséget jelent, hanem lehet egy eltérő idegrendszeri fejlődés, melynek megjelenése erősen függ a környezettől. A teljesítményzavarok lehetnek neurológiai sajátosságúak, amelyek veleszületett illetve szerzett idegrendszeri eltéréseken alapulnak.

3-4 éves korban az atipikus gyermekek nyelvi fejlettsége : fonológiai, morfológiai, szintaktikai és szemantikai szinten súlyos elmaradást mutat, és jellemző a fejlődésmenet atipikus volta. A tünetek nem egyszerűen a beszédfejlődés késésében nyilvánulnak meg, hanem a nyelvi fejlődési zavar komplex tünetei észlelhetők, így az akadályozott beszédfejlődés a vizsgálatok alapján minden esetben diagnosztizálható. Ez komplex pszichomotoros zavarral jár , amelyben a beszédzavar a vezető tünet. Ilyenkor a gyermekek néhány szóval, gesztusokkal, érthetetlen hangsorokkal kommunikálnak (Német, Sós, 2006).

1.3. Az atipikus beszédfejlődési zavarok háttere

A fejlődési zavar hátterében éppúgy megjelenhetnek a biológiai, kognitív és viselkedési jellemzők. Az idegrendszer biológiai meghatározottsága és a környezeti hatások alakítják ki a kognitív működést, és ennek megjelenése a viselkedés, tevékenység, teljesítmény. A Morton–Frith-modell négy alapvető egységbe sorolja a tényezőket: biológiai, kognitív, viselkedési, környezeti (Gyarmathy, 2018).

1. „ábra „ A fejlődési rendellenességek leírása Morton és Frith (1995) modellje alapján

1.4. A beszéd-, illetve nyelvi fejlődés és a mozgásfejlődés kapcsolata

A beszéd az egyik legkomplexebb idegrendszeri működést igénylő tevékenységünk. Ennek megjelenéséhez és fejlődéséhez azonban számos nem szóbeli folyamat együttes fejlődésére van szükség, mint például a mozgás vagy az emlékezet. Amennyiben ezeknek, a beszédet előkészítő folyamatoknak a fejlődési üteme a tipikustól eltérő, a gyermek beszédében is késés, elmaradás lesz tetten érhető, hiszen a beszéd a legfinomabb finommozgás. Mára már bizonyították, hogy a fejlődés során jelentkező mozgáskoordinációs és nyelvi zavar hátterében azonos idegrendszeri rizikófaktor áll. Mind a finom-, mind pedig a nagymozgásokban elért eredmények szoros összefüggést mutatnak a kommunikációs képességekkel. A beszéd- és nyelvi elmaradással küzdőknél magas számban találtak mozgásos ügyetlenséget. Az iskolába lépés előtt álló, fejlődési nyelvi elmaradással küzdő gyermekek 2 %-ánál a mozgás területén is tapasztalható alulfejlettség továbbá az iskolás évek alatt megjelenő olvasási zavar is kapcsolatban áll a mozgás- és nyelvi fejlődéssel. Mindezeknek, továbbá a tanulási nehézségek hátterében is, csakúgy mint a mozgáskoordinációs zavarnál is egyazon ok, igen gyakran idegrendszeri éretlenség áll (Erhardt, 2016).

1.5. Az anyanyelv elsajátításának eltérései

A gyermeknyelvben a beszédprodukciónak és a beszédmegértés viszonya sajátos. A beszédfeldolgozás fejlettségben minden életkorban megelőzi a beszédprodukciónak fejlettségét, mindig többet értünk meg, mint amennyit mondani tudunk. Két-három éves korig a produkció fejlődése valamivel gyorsabb és látványosabb, mint a beszédfeldolgozásé. Ezt követően a fejlődés ütemét hasonlóanak tételezzük fel (Gósy, 2005).

Óvodáskorban az anyanyelv elsajátításának ütemében nagyok az egyéni eltérések. A beszéd- és nyelvi funkciók területén elmaradást mutató gyermekek fejlesztése az logopédiai feladat, de nem nélkülözhető a kisgyermeknevelők és az óvodapedagógusok közreműködése sem. A megkésett beszéd- és nyelvi fejlődés javításának célja az, hogy a nyelv kifejező, közlő, jelölő funkciójának kialakításával képessé tegye a gyermeket a nyelvi jelek befogadására, feldolgozására, a beszédbeli kommunikációra. A beszéd és a nyelv funkcióinak erősítésével segítjük a gyermek értelmi fejlődését, szociális tanulását. A nyelvi fejlődés esetén a terápia öt nagy területre oszlik: a beszéd és a nyelv, a mozgás, a gondolkodás, a figyelem és az emlékezet, valamint a különféle készségek fejlesztése (Bittera, Juhász, 1991).

1.6. Az óvodapedagógus szerepe az atipikus nyelvi zavar korai felismerésében

Az anyanyelvi kommunikáció központi szerepet tölt be az agyi funkciók között és nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a „fejlődő” gyermekek egyéniségük megtartása mellett egészségesen szocializálódjanak az adott társadalomban.

A nyelvi fejlődés támogatásában elengedhetetlenül fontos az óvodapedagógus szerepe és az egyenlő bánásmód elvének szem előtt tartása. Fontos a szép beszédminta, az artikulált beszéd. Segíteni kell az atipikus és tipikus beszédfejlődésű gyermekeket a saját ritmusuk szerinti, egyéni nyelvi fejlődésük kibontakozásában (Valentien, 2004).

Egyetértek Stella Valentiennel, hogy hangsúlyozza a pedagógusi szerepkör fontosságát, a saját praxisomban ennek számos aspektusával találkoztam magam is. A pedagógus személyisége és viszonyulása rettentően fontos a nyelvi szinteken lemaradást mutató, a pedagógusok egy része szerint úgymond „problémás” (nem én értem így, hanem a pedagógusok egy része gondolja ezt) gyermekekhez. A nevelő mindig a valódi értékeket képviselje és közvetítse a gyermek felé. Az empátia és szakmai felkészültség elengedhetetlenül fontos az integráló óvodákban. A pedagógus fogadja el a gyermek aktuális állapotát, ismerje próbálgatásait és ösztönözze őket mindig újabbakra. A nevelés stílus mint minta és mint érzelmi háttér befolyásolhatja a gyermek életét, fejlődésének irányát. A gyermek a felnőtt élete során a gyermeki környezetben tapasztalt nevelési-vezetési stílust tartja majd mintának. Az óvodában átélt élmények mélyen beleivódnak a gyermek emlékezetébe, hogy mennyire jó volt egy-egy kirándulás, kezdeményezése vagy mennyire megalázó vagy sértő volt egy helyzet.

Az óvodapedagógus egy felől direkt formában lehet modell, amikor nevelési szándékkal lép kapcsolatba a gyermekekkel , például éneklése, beszéde ,viselkedése lehet egy utánzási minta számukra. Másfelől az indirekt mód amikor a pedagógus intézkedik, kollégáival kommunikál valamilyen akadályt elhárít. Mindkét magatartás formában érvényesül a gyermekek kompetenciája, segíti a szocializáció és az individuáció erősödését (Kovács, Bakosi, 2004).

2. A zene komplex nevelő hatása

Ebben a fejezetben bevezetésként az óvodai nevelés alapprogramját fontosnak tartom megemlíteni, hiszen már itt is számos pontban leírják az óvodai zenei nevelés jótékony, fejlesztő hatását.

363/2012. (XII. 17.) Korm. rendeletben az Óvodai nevelés országos alapprogramjában a következő szerepel:

1. Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbeli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermek felfedezi a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömet. A népdalok éneklése, hallgatása, a gyermek-, néptáncok és népi játékok, a hagyományok megismerését, tovább élését segítik. Az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalapozza, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását.
2. Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek (az egyenletes lüktetés, ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában.
3. A zenehallgatási anyag megválasztásánál az óvodapedagógus figyelembe veszi a nemzetiségi nevelés esetében a gyermekek nemzetiségi hovatartozását is.
4. Az éneklés, zenélés a gyermek mindennapi tevékenységének részévé válik a felnőtt minta spontán utánzásával.¹

A Zenepszichológia tankönyv így ír a zene gyógyító hatásáról: közismert, sőt, időnként már-már közhelyesnek tűnő megállapítás, hogy a zene és a zenével való foglalatosság önmagában gyógyító értékű (Vas Bence ,2015).

2.1. A zene nevelő hatása: történeti gyökerek felismerése

Miért éppen a zene? Hogyan segítheti a zeneiség, a zene a nevelést? Ahhoz, hogy erre a kérdésre választ kaphassunk, nézzük meg, hogyan és milyen módon jelent meg a zene az oktatásban-nevelésben a történelem néhány pontján.

¹ <https://bit.ly/2C0qAmW> (utolsó megtekintés: 2020. november 29.)

A zenéből fakadó nevelői hatást már a régi kultúrnépek, az ókori görögök is felfedezték, és központi helyet biztosítottak a zenetanításnak a nevelésükben. Platon (1984): Állam című könyvének III. részében Szókratész a következőket hangsúlyozza: a zenei nevelés azért a legfontosabb, mivel a ritmus és az összhang merül alá leginkább a lélek belsejébe, és ezt a legerősebben megragadva az embert egy rendezett lelkületű emberré teszi.

Noha a zenei nevelés fontosságára már az ókori nagy tanítók felhívták a figyelmet, magyar vonatkozásban Kodály Zoltán és Forrai Katalin zenepedagógusok voltak a hazai óvodai zenei nevelés kezdeti úttörői. Kodály arra a kérdésre, hogy mikor kezdődik a gyermekek zenei nevelése azt a választ adta, hogy kilenc hónappal a születése előtt. De még tovább gondolva, nem is a gyermek: az anya születése előtt kilenc hónappal kezdődik a gyermek zenei nevelése. (Kodály, 1964).

A gyermekek 7 éves korukig a legfogékonyabb a zenei ízlés kialakítására. Ebben az időszakban érdemes megtanítani a magyar népzene értékeire és hagyományokra, hogy kialakuljon a nemzeti zenei identitás és elinduljon a zenei szocializálódása (Kodály, 1958).

Az ének felszabadít, bátorít, gátlásokból, félnkségből kigyógyít pontosan ezért a zenével nemcsak zenét tudunk tanulni. Javít a testi, lelki állapoton, figyelemre-fegyelemre szoktat. Fejleszti a közösségi érzést. Minden emberben kifejleszti a már meglévő zenei érzéket, s ezzel megadja a zenei műveltség alapját, amivel azután szebbé, gazdagabbá teszi az egyén egész életét (Kodály,1972).

A zenei nevelés csak egy része az óvodai nevelésnek de nagyban befolyásolja a gyermek általános fejlődését. A zene fontos eszköze a nevelő munkának mivel érzelmeket vált ki a gyermekekből. A gyermekdalok éneklése, vagy azok meghallgatása fejleszti a gyermek érzékenységet, emlékezetét, fogékonyságát és színessé teszi az érzélemvilágát. A legszorosabb kapcsolatban a zenei nevelés az anyanyelvi neveléssel és az irodalommal van . A gyermekdalok pontosan követik a mondókák szövegének hanglejtését, ritmusát, hangsúlyait (Forrai, 1974).

3. A zene fejlesztő hatása az adott kutatások eredményei alapján

Számos kutató foglalkozott azzal a témával, hogy hogyan fejleszt a zene illetve annak milyen hatása van a gyermekek személyiségfejlődésére. Az alábbiakban néhány kutató szakmai véleményének néhány pontját szeretném kiemelni, amelyekből látható az, hogy milyen nagy jelentőségű és hatékonyságú lehet a zenei nevelés használata a fejlesztésben.

A zene mozgással kombinálva nagymértékben motiválja és inspirálja a gyerekeket, valamint számos készséget támogat. Az éneklés és a zenélés fejleszti a gyermekek fonológiai tudatosságát és segíti megszilárdítani a szókincsüket (Liebisch, 2018).

Számos külföldi és hazai műben hangsúlyozzák már a zene komplex nevelő hatását figyelemfelhívó és fejlesztő célzattal. A zene különleges minőségét, miszerint érzelmi hidat és szociális kapcsolatokat képes építeni és a közösséget összefogni (Große-Wöhrmann, 2017).

Az óvodákban több ének-zene kezdeményezésre lenne szükség annak érdekében, hogy a gyermekek nyelvi fejlesztése pozitív és sikeres irányba haladjon (Merkt, 2013).

Minél több külső inger vagy impulzus éri a gyerekeket annál több szinapszis kapcsolat jön létre az agyban, melynek következtében az agy jobban fog differenciálódni.

A kisgyermek korai zenei fejlesztése a legteljesebb személyiség kialakulása érdekében éppen olyan jelentőséggel bír, mint a beszéd-készség fejlesztése (Hegedűsné, 2016).

A zenetanulás kifejezetten jótékony hatással bír a figyelemhiányos gyerekekre. A zenének személyiség- és figyelem fejlesztő hatása van (Máté, 2015).

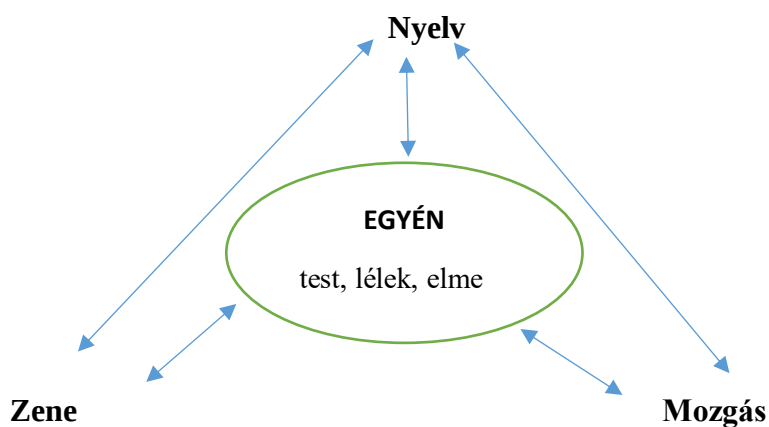
Vas (2015) így foglalja össze a zenepedagógiára és a zenei nevelésre vonatkozó megállapításait:

1. Kisgyermekkorától mindenki számára lehetővé kell tenni a zenei élmény és műveltség megszerzését; ez alapvető feladat kell, hogy legyen.
2. Csak a gyakorlati zenei tevékenység alapozhatja meg a zeneértést; ennek alapja az ének, az elmélet és a passzív zenehallgatás.
3. A gyermekeknek „művészi” érték való, melynek a kiindulópont a népzene (zenei anyanyelv), ahonnan egyenes út vezethet a magasrendű műzenéhez, a zenei világirodalomhoz.
4. Az eredményes zenei nevelés kulcsszereplője a jól képzett és elhivatott pedagógus.
5. A hatékonyság fontos feltétele a kellő mennyiségű idő – ideálisan a mindennapos énekóra.

Minden ember – a beszédképességhez „hasonlatosan-genetikusan” programozott érzékenységgel bír a zene a muzikalitás iránt is. Ebből következik, hogy minden ép érzékszervvel rendelkező gyermek születése „pillanatától-megfelelő” zenei környezeti „hatásokra-képessé” válik a benne meglévő zenei képességek kibontakoztatására. Akik folyamatosan és rendszeresen énekelnek és zenélnek, magasabb intelligenciahányadossal rendelkeznek (Mönks, 1988).

A zene és a zenélés sokszínű hatása befolyásolja az értelem és érzelem agyi hálózatainak alakulását, a tervezés és gondolkodás agyi struktúráinak kapcsolatát, a mozgást tervező és elindító területek működését. A zene és a beszéd agyi hálózatainak közös területei vannak. A zene az érzelmek kiváltásának egyik legősibb eszköze. (Schlaug, 1995).

Német származású zenepedagógus és pszichológus szerint: egy óvodáskorú gyermek életében a ritmikus zenei nevelés azt jelenti, hogy összefüggésben van az egyén teste, lelke, elméje a nyelvvel a mozgással és a zenével. Ha ritmikus-mozgásos dallammal nevelünk, rövid időn belül beindulhat a beszéd, illetve a szókincsfejlődés (Hirler, 1995).

2.ábra A ritmikus zenei nevelés összefüggése Sabine Hirler szerint

A hangképzés használata, a játék, beszéd, dudorászás, éneklés fejleszti a térbeli tájékozódást, a figyelmet, a hangok egymástól való megkülönböztetését és a memóriát. A zenén át az érzékszervek működése finomodik, és a nyelv zenei és ritmikus összetevői elősegítik a magasabb szintű megismerő tevékenységet (Sally Goddard Blyte, 2009).

A nonverbális zene és a verbális nyelv összhangban van egymással. Közös jellemzőjük, hogy a zene és a nyelv kifejező eszközüik: a ritmus, a hangszín és hangmagasság (Neckermann, 2011).

A legelső tanítómester a zene, ami javítja az odafigyelés határfokát, a nyelvi képességeket és az időzítést. A zene szavak nélküli nyelv. A zenében éppen úgy megtalálható a rendszer, szerkezet, ritmus, időzítés és véletlenszerű hangok frekvenciájának megkülönböztetése, mint a beszélt nyelvekben. Ezek adnak jelentést a hangzásnak. A gyermekversikék, dalocskák és a zenére való mozgások az élet első 5-7 évében fontos szerepet töltenek be az olvasáshoz szükséges képességek fejlesztésében (Sally Goddard Blythe, 2015).

Strait és munkatársai a zenei tréning hatását óvodásoknál, kisiskolásoknál és fiatal felnőtteknél vizsgálva azt találták, hogy azok a 7 és 13 év közötti iskolások, akik a zenetanulást 5 éves koruk előtt kezdték el, s ezt legalább 4 éven át folytatták, szignifikánsan jobb beszédértési teljesítményt mutattak zajban, és hallási munkaemlékezetük is jobb volt a zenét nem tanulókénál (Csépe, 2017).

Hámori József (2003) nemzetközileg elismert agykutató „Az emberi agy és a zene” című előadásában azt bizonyította, hogy a zene és az éneklés a gyermekek természetes szükséglete. Az agy korai zenei fejlesztő hatásokra kialakuló beállítódásai meghatározó funkciót töltenek be a személyiség fejlődésében. A zenére való fogékonyság kihat az agyi struktúrákra, az agyi beállítódásokra, és ez által az egyén sikeresebb lesz más irányú tevékenységben is.

Hámori József az agyféltekék funkcióit rendszerezve rávilágított arra a tudományosan bizonyított tényre, hogy a muzikalitás jelentős szegmenseit nem a beszéd tanulást lehetővé tevő agyfélteke irányítja. Pszichofizikai vizsgálatok alátámasztják, hogy a zenei érzékelés elsősorban a jobb agyféltekéhez köthető. Vizsgáljuk meg, hogy egészen pontosan mi a szerepe a jobb és a bal agyféltekének életünk során.

A bal agyfélteke szerepe

- Beszédkészség, nyelvi központ pl.: beszédértés, beszédelemzés
- Időérzékelés › muzikalitáshoz kapcsolódó ritmusérzék a bal félteke kizárólagos tulajdonsága
- A jobb kéz mozgatója
- Logikus gondolkodásért felelős agyfélteke

A jobb agyfélteke szerepe

- Zenei képességek egy része pl.: hangszín, hangmagasság, abszolút hallás, harmóniák érzékelése
- Térérzékelés, látás
- A bal kéz mozgatója
- Absztrakt gondolkodás, kreativitás › új dolgokra való fogékonyság, zeneértés
- Emóciók feldolgozása, érzékenység nonverbális hatásokra › a zene élvezete
- Asszociatív régió › dallammemorizálás, felidézés képessége

Hámori professzor párhuzamot von a beszéd és a zenei fejlesztés között. Ahol az első években hiányzik a zenei fejlesztés, ott hasonlóan a beszédfejlődéshez kiküszöbölhetetlen hibák rögzülnek. Később már nem betölthető űr tátong a zenei fogékonyság, „a zeneértés, a zenei megnyilvánulások „helyén, és nem alakul ki a gyermekben az igény a zenei önkibontakozásra és a zenehallgatásra. Hámori professzor szerint „az ének-zene éppolyan alapvető eleme a teljesebb emberi személyiség kialakulásának, mint általában az emberi beszéd.

A jobb félteke kommunikációja, nyelve a muzsika, amelynek a születéskor kapott adottságokra alapozó kifejlesztése éppolyan fontos (lenne) mint a verbális, illetve más – matematikai – képességek (jó-rossz) kialakítása.”

Janurik, Antal-Lundström, Józsa (2018): Látható hangok program

A tanulmány pedagógiai megközelítésben foglalkozik a zenei és a nyelvi készségek kapcsolatával. Áttekinti azokat a kutatásokat, amelyek a korai zenei fejlesztésnek a fonológiai készségek fejlődésére, az olvasástanulásra gyakorolt hatását vizsgálják. Bemutat továbbá egy óvodás és kisiskolás gyermekek számára kidolgozott zenei fejlesztő programot, ami a Látható hangok címet kapta. A program kipróbálásáról svéd és magyar tapasztalatok is rendelkezésre állnak. A tanulmány röviden összefoglalja ezeknek a pedagógiai kísérleteknek az eredményeit és tanulságait. A kipróbálás tapasztalatai alapján a módszer a zenei észlelés fejlesztésén keresztül eredményesen segíti a beszédészlelés fejlődését. A Látható hangok ezáltal az olvasás és a helyesírás elsajátításának az előkészítését támogatja óvodáskorban és az iskolai tanulás kezdeti szakaszában.

A program keretében a következő fejlesztés területeket vizsgálták az alábbi munkafolyamat elemeivel: (1) hallási-akusztikai gyakorlatok; (2) ritmus- és tempógyakorlatok, (3) mozgás, tánc, népi játékok; (4) dramatizálás dallal, mozgással; (5) improvizációs játékok; (6) a hangok grafikus „írása-olvasása”; (7) hangszeres játékok egyszerű hangszerekkel.

A kutatást megelőzően áttekintett nemzetközi szakirodalom számos bizonyítékot szolgáltat a zenei és nyelvi képességek összefüggéseiről. A Látható hangok programmal folytatott hatásvizsgálat eredményei a beszédhanghallásra vonatkozóan szintén megerősítik a két terület kapcsolatát, a zenei- és a beszédhanghallás fejlődésének összefüggését támasztják alá.

Az óvodáskor mind a zenei, mind a beszédészlelés fejlődése szempontjából szenzitív periódus, mindkét akusztikai észlelést megkövetelő terület fejlődéséhez fontos hozzájárulást nyújthatnak a zenei tevékenységek.

Kutatásuk alapján elsősorban a fogalmi fejlődéssel összekapcsolódó hallás utáni megkülönböztetés készségei járulnak hozzá a beszédhanghallás fejlődéséhez, a reprodukív készségek (éneklés, ritmustapsolás) hatása nem volt kimutatható.

A tanulmányukban bemutatott program emellett az óvodásgyermek iskolai tanulásra való felkészülését is nagymértékben elősegítette, nem csupán a beszédhanghallás fejlődéséhez, hanem az általános kognitív fejlődéshez, az eredményes iskolai tanulás szempontjából fontos elemi alapkészségek fejlődéséhez is hozzájárult.

A kutatók véleményük alapján a kimutatott pozitív hatásban a fejlesztőmódszerek mellett a rendszerességnek is szerepe van. Eredményeink azt mutatják, hogy óvodáskorban széles körű fejlődési lehetőségeket nyújt a zenei nevelés.

A módszertani fejlesztések kapcsán azonban érdemes figyelembe venni, hogy különösen eredményesek lehetnek azok a módszerek, amelyek előtérbe helyezik a hallás utáni megkülönböztetés fejlesztését, ezzel együtt a zenei hangok észleléséhez kapcsolódó fogalmi fejlődést, az elemzés, „szimbolikus” gondolkodás fejlesztését, valamint a zenei hangok grafikus és ikonikus ábrázolását. Mindezek elősegíthetik a zenei nevelés hatékonyságát.

4. A zene jótékony transzferhatása az óvodai nevelésben

4.1. Transzfer fogalmának meghatározása

Állatokkal végzett, emberekkel folytatott kísérleteknek, valamint hétköznapi életünknek is gyakori tapasztalata, hogy a tanulási folyamatok kölcsönösen hatnak egymásra. Amit az egyik tanulási folyamatban elsajátítottunk, az áttevődhet egy másik tanulási folyamatra is. Megkönnyítheti, vagy megnehezítheti az újabb tanulást, pozitív vagy negatív transzferhatás alakulhat ki. A transzfer fogalmán tehát a régebbi tanulás hatását értjük az újabb tanulási szituációban. Egy domináns módszertan a transzfer tradicionális megközelítéseinek középpontja, amelynek alap kérdésfelvetése, vajon az emberek tudnak-e alkalmazni valamit, amit megtanultak egy új problémában, vagy szituációban (Bransford és Swartz, 1999).

A transzfer azt jelenti, amikor egy cselekvés vagy cselekvési mód átvitele egyik tényezőről a másikra történik. Transzferhatásról akkor beszélünk, ha ennek a transzfernek a második teljesítmény megtanulására vagy elérésére gyakorolt hatása jelentős. (Woodworth—Schlossberg, 1966).

4.2. A zene transzferhatása a nevelésre

Kokas Klára (1972) a következő kérdést veti fel: A zenei neveléstől mikor várhatunk el transzferhatást?

1. Ha a gyermek azokat a dalokat játssza, éneklí valamint mozgással kíséri amelyet már megtanult a kötetlen ének- zenei kezdeményezéseken, mivel a ritmika és a dallam adja az érzelmi alapokat.
2. Akkor várhatunk még el transzferhatást, ha változatos ingerekkel például: látás, mozgás, hallás együttesével használjuk a zenei elemet.
3. Ha az alapokra helyezzük a zenei egységeket, mint például: a tempót, a hangnemet és a hangszínt.

A beszédnek és a zenének sok közös vonása van például: az intonáció, a hangerő, a dinamika, a dallam, a ritmus, a hangsúly, a szünetek, a kifejezés, a hangzás. Az egyik nagy különbség az, hogy a zenében van művészi szabadság, míg a beszédnél a beszéd folyásán van a hangsúly, valamint a helyes nyelvtanhasználaton.

A nyelvi képességek fejlesztéséhez is segítséget nyújthat a zeneoktatás. A nyelvi és a zenei fejlődés, valamint a zenei fejlesztés transzferhatásai szempontjából meghatározóan fontos a koragyermekkor (Schröder,2016).

4.3. Kodály koncepció a nevelésben

A kodályi nevelési koncepció hazánkban az újszerű pedagógiai kísérletek között a legnagyobb múlttal rendelkezik. A zeneoktatásunk minden területére ható kodályi nevelési koncepció leglényegesebb vonásai:

1. A zenei nevelést "kilenc hónappal a gyermek születése előtt" el kell már kezdeni.
2. A zenei alapok lerakása az óvodáskorban történik.
3. Az ének tanulás a zene megismerésének egyik alapja.
4. A népdalok az alapkövei a zenei nevelési rendszerünknek.
5. Kezdetben az énekes-zenei nevelésünk az öt fokú dallamokra alapoz.
6. A játékosság elve a tanításmódunk egyik legjellegzetesebb vonása.

Kokas Klára és munkatársai (1977) feljegyzéseket készítettek arról, milyen képességekre hat a Kodály-rendszerű zenei nevelés a nyelvi oktatásban:

Először is a szókincs gyarapítására, a helyes kiejtés és a hangzóformálásra, a halott és látott formák felismerésére, a szimbólumok hallási és látási felismerésére. Ezen kívül még hat a nyelvi intonáció megkülönböztetésére, hangok különválasztására egészen pontosan a magasság, mély, hosszú-rövid hangok szortírozásánál, de talán a legfontosabb, hogy nagyban hozzásegít a balról jobb felé haladás irányában az írásban és olvasásban.

A Kokas-pedagógia a kodályi örökségben gyökerezik, belőle táplálkozik, hiszen Kokas Klára személyes élményei is szorosan kapcsolódtak mesteréhez. Így Kokas központi gondolata is az egész ember személyiségfejlesztése, az aktív befogadással történő élményteremtés. Ő is vallja, hogy a gyermeknek minél korábban meg kell mártóznia a zene áramlatában. Hisz a zene mindenhatóságában, abban, hogy csak zenével érhető el az élet teljessége, a testi, lelki és szellemi egészség. Alapvetőnek tartja a „legkézenfekvőbb hangszer”, az emberi hang bevonását a pedagógiai folyamatba. Művészetpedagógiai programja alapvetően zenére épül, de jellemzője a komplexitás is. A zene hatására létrejött mozgás, mint önkifejezési forma képi, vizuális formában is megvalósulhat (Vas, 2015).

A zene – mozgás – vizualitás egységében fogant rajzok, festmények, kispasztyikák további – a fantáziát megmozgató – inspirációt jelentenek a verbális megnyilatkozások irányába, melyeknek a legszebb példái a spontán létrejövő dramatikus játékok.

„Valahogy mindent el kell kezdeni... a zene tanulását is. S hogy miért? Talán a legfontosabb, hogy rengeteg örömet okoz, óriási hatással van az érzelmi és értelmi fejlődésre. Ki tudja, talán holnap én tanítom meg a mérőütés fogalmát a jövő legnagyobb karmesterének! Talán közreműködhetek abban, hogy sokan felismerjék, mi az értékes zene, s azt milyen jó hallgatni, vagy esetleg játszani. Talán sikerül egy zenét értő-szerető közönséget nevelni...” (Csuka, 2010, p.6).

A zenei nevelés segítségével több, a tanulás folyamatát megkönnyítő tulajdonságot fejleszthetünk, ezáltal segítve a pozitív beállítódást.

Ezen foglalkozások során a pedagógus – néha egész összetett – feladatokkal bízta meg a gyerekeket, ami szintén az iskolára való készülés fontos része.

A hangszeres kísérek alkalmazása motiválja a gyereket a zenei összhang elérésére, melyhez koncentrálásra, alkalmazkodásra, de nagyfokú kitartásra is szükség van. Mindenféle zenei tevékenység pozitív érzelmi hatású, feloldja a belső feszültségeket, enyhíti az esetleges magatartászavart, ezzel elősegíti a gyermek érzelmi életének kiegyensúlyozottabbá válását. Kodály koncepciójának leglényegesebb pontja, hogy a zenei nevelés nem szorítkozhat pusztán a zenei képességek fejlesztésére. A zenei nevelés célja, hogy részt vállaljon a teljes személyiség formálásában (Nagy,1997).

Az óvodai nevelés szociális és érzelmi életre kifejtett hatása: a zene és a körjátékok elősegítik a gyermekek beilleszkedését és a közösséghez tartozás érzetét. Mindez elengedhetetlen az érzelmi biztonság megteremtéséhez, ami alapja egy gyermek személyiségének egészségesfejlődéséhez (Szarka, 2007).

A zenei nevelés számtalan lehetőséget ad a gyermek akarat, jellembeli, erkölcsi tulajdonságainak fejlesztésére. Fejleszti a gyermek kreativitását, alkotóképességét.

A zene az esztétikai érzék fejlődésére, az esztétikai érzelmek kialakulására is nagy hatással van. Fejlődik a beszéde, beszédértése, beszédkészsége, beszédtempója. Gazdagodik a szókincse, kifejezőkészsége, beszédtechnikája, artikulációja, légzéstechnikája, a hangok helyes kiejtése és a ritmikus szótagolás technikája is (Komáromi,2006).

5. Egy zenei jó gyakorlat módszertani alkalmazása az óvodáskorú gyermekek nyelvi beszédfejlesztésében

5.1. A jó gyakorlati módszer választásának okai

Dolgozatom előző fejezeteiben több aspektusból adtam betekintést a zene komplex jótékony hatásáról az óvodáskorú gyermekek beszédfejlesztésének fontosságáról.

Számos pedagógiai program, kutatás és zenepedagógusi vélemény hívja fel a figyelmet arra a tényre, hogy a zene ismerete, szeretete és a nevelési programba való beágyazása több oldalról támogatja mind a gyermek fejlődését, mind a társadalmi szocializációs folyamatokat.

Egyetemi tanulmányaim során volt alkalmam megismerni az állomásos munkaformát és a „Mórka” jó gyakorlat előnyeit és a komplexitásban rejlő lehetőségeit.

A módszert beépítettem a saját pedagógiai terápiámba, így személyes tapasztalatot szereztem a módszer hatékonyságáról.

Ezen felül számos szakmai tanfolyamon bővítettem tudásomat, hogy ezzel is hozzájáruljak a megkésett beszédű gyermekek fejlesztéséhez. Az egyik hallásfejlesztő foglalkozás inspirált arra, hogy az addigi tapasztalataimat beépítve egyedi módszerfejlesztést vezessek be terápiáimba, mellyel sikeresen tudtam kezelni a problémákat.

Dolgozatom alappilléreként bemutatom ebben a fejezetben a módszer hazai vonatkozású lényegi elemeit csakúgy, mint a hasonló szemlélettel bíró német gyakorlati példát. A Waldorf szemléletű külföldi szakmai gyakorlatom során ismeretet és tapasztalatot szereztem a nevelési koncepció sikerességéről. Azon felül, hogy a német jó gyakorlat áldásosan kiegészíti a magyar módszert, személyes indíttatásom vezérelt pedagógiai munkásságomba való beépítésébe.

Előjáróban fontosnak látom, hogy a kooperatív módszer lényegét legalább vázlatosan körüljárjuk, mert az a sajnálatos tapasztalatom, hogy jelenleg a hazai óvodáinkban még mindig a frontális gyakorlat a meghatározó.

5.2. A kooperatív szó fogalma és a kooperatív módszer meghatározása

Ahhoz, hogy a kooperatív módszerről beszélhessünk elengedhetetlen magának a kooperatív szó jelentésének meghatározása. A kooperatív kifejezés együttműködést, illetve összeköttetésben lévőket jelent.

Dr. Spencer Kagan világszerte elismert klinikai pszichológus a kooperatív módszert az alábbiakban határozta meg:

Olyan feladatadási módszerekre gondolunk, amikor a kooperatív tanulásról beszélünk, amelyek a tanulási folyamat szerves részeként a diákok együttműködést célzó interakcióját hozzák létre (Kagan, 2001).

A szociális kompetenciák fejlesztésének érdekében az óvodai munkában alkalmazott többféle foglalkozásszervezési módok közül, a kooperatív tanulás nyújtja a legjobb feltételeket.

Ennek legfőbb oka a kiscsoportokban való foglalkoztatás, hiszen a kooperatív tanulás során a gyerekek kettő-, négy-, hatfős csoportokban dolgoznak, segítik egymást. A csoport tagjai felelősek a saját munkájukért és felosztják a feladatokat egymás között.

A cél, hogy mindenki elkészüljön a feladattal, megtanulja az aktuális ismereteket oly módon, hogy meglegyen minden csoporttagnak a feladata és felelőssége.

A csoport teljesítménye tehát függ minden diák munkájától. A csoporttagoknak, ennek érdekében szükséges azt is ellenőrizni, hogy sikerült-e megbirkózni mindenkinek a feladattal. Azt, hogy az ezzel járó felelősséget mikor fogadják el és kezdik el gyakorolni, az egyénenként változó, így a pedagógus magatartásnak fontos jelentősége van. Egyszerre kell következetesnek, türelmesnek és toleránsnak lennie.

Az együttműködés sikerét valamint a szociális készségek – a kommunikatív, a kapcsolat- és csoportkezelő, az érdekérvényesítő képesség – alakulását egyrészt a csoportfeladatok szerkezete, másrészt a csoporton belüli szerepek biztosítják.

A kooperatív csoportmunka kulcsszava az építő egymásra utaltság. Virág Irén (2013) szerint a kooperatív csapatmunka lényege, hogy a csoporttagok egyenrangúak, nincsen formális vezető, aki felelős lenne a csoportért. Az egyenrangúságból következik, hogy a kooperatív csoportmunkában a jó munkakapcsolat fenntartása a cél, míg a hagyományos csoportmunkában a tevékenység elvégzése kerül előtérbe.

5.3. A frontális-és a kooperatív foglalkozás összehasonlítása

Az óvodai pedagógiai programokban az van megfogalmazva, hogy az intézményekben a kötetlen tevékenységek, alapozott tervszerű kezdeményezéseken alapulnak.

Az óvodapedagógusoknak szem előtt kell tartani a gyermekek érdeklődését, életkori megoszlását, csoport összetételét.

Dolgozatomban fontosnak tartom, hogy kitérjek a frontális és a kooperatív foglalkozás különbözőségeire. Ennek oka, hogy utóbbi jobban megfelel a fejlesztő körülmény kialakítására, valamint a kor elvárásainak megváltozása miatt a régi poroszos frontális módszer elavultnak bizonyul és hatékonysága elmarad a komplex fejlesztési módszerekhez képest. Ahhoz, hogy átláthatóvá váljon e két módszer előnye és hátránya, szükségesnek gondoltam, hogy vessük össze e két módszer lényegi különbségét. Czike (2006) Pedagógusszerep változása című könyvében jól rávilágít a frontális és a kooperatív foglalkozások markáns eltéréseire melyet az iskola világából meríti, de ezek a szempontok nagy sajnálatomra az óvodai nevelésben is érzékelhetők.

Szempontok	Frontális foglalkozás	Kooperatív foglalkozás
Felkészülés jellege	A tananyag átnézése, egy logikus gondolatmenetű óravázlat elkészítése, szemléleteszközök, saját kérdések- várható válaszok, a foglalkozás (tananyag) logikai felépítésének végiggondolása, egy szálon futó interakció megtervezése. Elsősorban a saját munkáját tervezi meg.	A tananyag átnézése: hogyan lehet kooperatívvá tenni: négyfelé osztani, milyen részei vannak, amelyek önállóan feldolgozhatóak, szövegek írása, eszközök elkészítése: csomagolópapír, filctoll stb.... A több szálon futó interakciók megtervezése. A vázlat ellenőrzése: a négy alapelv szerint. Elsősorban a diákok munkáját tervezi meg.
Felkészülési idő	Kevesebb	Több
További felhasználhatóság	Valószínűleg a törzse a vázlatnak egy az egyben használható lesz újra.	Valószínűleg csak elemi használhatók majd fel újra (szövegek, eszközök)

Az foglalkozás kezdete	Motiváció: pedagógusi motiváció, a figyelem felkeltése: érdekes szemléltetőeszközök, saját élmények előhívása.	Teremrendezés (ha nem kooperatív foglalkozásra van a terem berendezve) csoportalakítás. Motiváció: a gyerekek meglévő tudásának előhívása
Az foglalkozás alatti segítség	Magyarázat, kérdés, felelet frontálisan, megbeszélés közösen.	Kiscsoportok segítése személyes jelleggel
A pedagógus mozgása	Kevesebb mozgás, esetleg kint áll a táblánál, olyan helyen, hogy mindenki lássa.	A tanár járkal a csoportok között, odahajol, lehet hogy beül egy-egy csoportba.
A pedagógus hangereje	Hangos, hogy mindenki értse.	Halk, kiscsoportokhoz szól.
Téri távolság (Hall felosztása szerint)	Hivatalos	Bizalmas vagy társasági
Leginkább szükséges pedagógusi tulajdonságok	Jó beszédképesség. Hatásos kommunikáció, hogy le tudja kötni a diákokat. Fegyelmezési készség, „visszavágási” felkészültség. Pontosság. Érthetőség. Jó magyarázóképeség. Állandó koncentráció (nehogy rosszul, rosszat mondjon.)	Jó szervezőképesség. Határozottság. Az idő pontos bemérése és tartása. Jó kapcsolatteremtési készség. Megosztott figyelem. Alkalmazkodóképesség a diákok által mondottakhoz. Nyitottság. Kreativitás-elsősorban a szervezést illetően.

Értékelésnél	Az egyének munkájának értékelése (felelet, tesztek) alapján. Az „egész osztály” magaviseletének értékelése.	A különböző csoportok önértékelése, egyéni és csoportos értékelés módszerek váltakoztatása, a szociális készségek fejlesztésére is kitér.
---------------------	---	---

1.táblázat : Pedagógusi feladatok a kétféle tanulásszervezésében 128.o.

5.4. Egy külföldi (német) állomásos munkaformájú jó gyakorlat bemutatása

A kooperatív munkaformával 2017-ben Jäger-Manz Mónika által találkoztam először német nyelven. Annyira megtetszett ez a tanulási módszer, hogy lefordítottam és magyar nyelven is kipróbáltam.

A feladatokat óvodai csoportszobában végezzük, ahol a gyermekeket négy csoportba osztjuk el, lehetőség szerint egyenlő részre (körülbelül 4-5 fő legyen egy csoportban). Az óvodások különböző állomásokon különböző feladatokat kapnak.

Fő szempont: a beszédkészség fejlesztése. A gyermekek lehetőségeik és képességeik szerint önállóan dolgoznak. A szimbólumok és a hívóképek segítik az állomásokon való eligazodásban. A nyakukba kapnak egy „hangszer nyakláncot”, amibe minden teljesített állomáson kapnak egy pecsétet.

Mindenekelőtt válasszunk egy aktuális témát (pl. karácsony, farsang, tavasz, stb..). Ezek után minden állomásra készítsük el a témához kapcsolódó szükséges eszközöket. A foglalkozáson általában még egy felnőtt jelenléte szükséges, hogy ezzel segítsük a munka lefolyásának sikerességét.

Jó differenciálási lehetőség az eltérő nyelvi fejlettségű gyermekeknek, a különböző ütemű tanulásra és munkára, valamint a gyermekek életkori sajátosságainak figyelembevételére.

5.5. Egy konkrét komplex fejlesztési módszer bemutatása

Az alábbiakban bemutatott állomásos munkaformát alkalmazó komplex foglalkozás célja az óvodáskorú gyermekek beszédfejlődésének támogatása a klasszikus zenével. Különös hangsúlyt kapott szókincsbővítés, nyelvi képességek fejlesztése, az új dalok-és versek megtanítása, a zenei hallásfejlesztés.

Ennek érdekében a zene szeretetét hangsúlyozva, a zenei világnapot dolgozza fel, az úgynevezett „Stationenarbeit-t”, Jäger-Manz (2013) módszerének segítségével.

Az általam összeállított és kivitelezett állomásos munkaformában 24 fő óvodáskorú - többségében beszédfejlődésben lemaradt – gyermekkel történt a program sikeres alkalmazása. (Az ehhez kapcsolódó feladatlapok a mellékletben érhetők el)

A foglalkozás komplexitására jellemző, hogy 6 állomáson keresztül bővíthetik szókincsüket, fejleszthetik finommotorikájukat, memóriájukat, szabálytudatukat, valamint nyelvi képességüket. Ennek a módszernek nagy előnye, hogy az eszközök előkészítése és kivitelezése nem igényel sok előkészületet, ugyanakkor a későbbiekben pl. a hívóképek, nyomdák újra felhasználhatók.

Nagy öröömre szolgált és hatalmas szakmai visszajelzés volt számomra a foglalkozáson tapasztalt gyermeki felszabadultság, a szárnyaló önkifejezés és a kiemelkedő teljesítmények születése.

A zenei világnap célmunkájának áttekintése

ÁLLOMÁS/SZIMBOLUM	TÉMA	MIT TANUL EBBŐL A GYERMEK?	MIT FEJLESZTÜNK?	ANYAG/ESZKÖZ
I.SZÍNEZŐ 	Hangszerek	Ki és melyik hangszeren játszik?	Szem-kéz koordináció fejlesztése, finommotorika fejlesztése, memória fejlesztése	Képek és színes ceruzák
II.MEMÓRIA 	Új hangszereket megismerni, megtanulni	Matematikai tapasztalatokat gyűjtése-hangszerek neveinek megtanulása	A szabálytudat fejlesztése, fantázia fejlesztése, a nyelvi képességek fejlesztése	Memóriakártya, ellenőrző lap

III. HALLÁS 	Hangszerek hangjai	A hangszerek megtanulása, matematikai tapasztalatszerzés – mennyit hangszert hall?	A zenei hallás fejlesztése, a memória fejlesztése, a gondolkodás elősegítése	CD, CD-lejátszó, ellenőrző lap
IV.BESZÉLŐ ÁLLOMÁS 	Vers: Gál Sándor: DÚDOLÓ² Kertünk végén diófa, azon ül egy rigócska. Rigócska, rigócska, ízlik-e a diócska? Kertünk mellett kis patak, fehér kövek közt szalad. Kis patak, kis patak, átlépik a madarak. Kertünk mögött kerek rét, próbáljunk ott szerencsét. Szerencsét, szerencsét, csépeljük ki a lencsét.	Új vers tanulása, hangos-halk beszéd gyakorlása	Finommotorika fejlesztése, nyelvi készség fejlesztése-új vers, új szavak tanulása	Ellenőrző lap
V.PUZZLE 	A gyerekek különböző hangszerekkel játszanak.	Matematikai tapasztalatok gyűjtése, Finommotorika fejlesztése	Nyelvi fejlesztés- a hangszerekről való beszélgetés	Puzzle, ellenőrző lap

² Kincskereső irodalmi folyóirat gyerekeknek (1979): IV. évfolyam 4.szám, Szegedi nyomda, 24.o.

VI. KÖRJÁTÉK 	DAL: Hej, a sályi piacon ³ Hej, a sályi piacon, piacon. Almát árul egy asszony, egy asszony. Jaj, de áldott egy asszony, egy asszony, Hatot ad egy garason, garason.	Kooperatív játék	Dallamos mozgás	Megfelelő tér, fiú és lány gyermek
--	--	---------------------	--------------------	---

5.6. A magyar jó gyakorlat zenei transzferhatásának bemutatása Bődös Eszter és Dr. Vajdáné Kutas Csilla nyomán

A „Mórka” jó gyakorlat (2020.február 3-án tartott hospitálásom alapján) megálmodói: Bődös Eszter és Dr. Vajdáné Kutas Csilla -óvodapedagógusok, gyógypedagógusok. egy olyan fakanálbáb, melynek segítségével a pedagógus irányítja a foglalkozást. Ezek a kiscsoportos foglalkozások magukba foglalják a mozgás-ritmus-öröm hármas egységet.

Célja: A megkésett és akadályozott beszédfejlődésű kisóvodás korú gyermekek beszédkedvének felkeltése. A nem beszélő gyermekek „beszédindítása”, beszédre inspirálása indirekt módszerek alkalmazásával. A népi mondókák, a gyermeklír és népi gyermekdalok közvetítésével. A hiányzó kommunikációs csatorna pótlása, az önkifejezés elősegítése a zene és mozgás összekapcsolásával. Az alkotás örömeinek átélése a különböző alkotó tevékenységek (festés, gyurmázás, ragasztás, stb.) folyamán, a személyiség harmonizálásával.

Tartalma: A tevékenységek tartalma, a koragyermekkor életkori sajátosságaira épül.

Figyelembe veszi a kisgyermek értelmi képességeit, érzelmi szükségleteit, a verbális kommunikáció hiányosságait.

Nem a mondókák és dalanyag hibátlan elsajátítására törekednek, hanem a ritmizálására-eljátszására. A népi játékok mozgással való utánpótlása, valamint a hangszerekkel való ismerkedés közben a gyermek önbizalmának fejlesztése a cél.

³Forrai Katalin (1994): Ének az óvodában. Editio Musik Budapest, 143.o.

A „Mórka” módszer komplexitásának fő alappillére tehát: a báb (Mórka) utánzásán keresztül, ritmikus mondókák, gyermekdalok felhasználásával, mozgásos és vizuális terápiát alkalmazva fejleszti a beszédindítást.

A felhasznált és aktivizált kompetenciákat tekintve az alábbi fejlesztési területekre van jótékony hatással:

- szókincsfejlesztés
- beszédindítás
- ritmus fejlesztése
- magyar gyermekdal érzékenyítés

A „Mórka módszer” bemutatása egy konkrét komplex fejlesztési módszeren keresztül

I. Bevezető rész
• Mórikám, kelj fel, itt a jó tejfel!⁴ • Círóka! Maróka! Mit főztél? Kását. hová tetted? Pad alá. Megették a kiscicák!⁵
II. Főrész
<i>Mutogatós mondókák:</i> • Mit csinál a kis kezem? (a két kéz széttárása) Simogat kedvesen. (két kézzel az arc megsimítása) Ütöget mérgesen (az asztal ütögetése) Csiklando viccesen, (a tenyér csiklandozása) Csípked hegyesen, (a kézfej megcsípkedése) Táncol ügyesen. • (az ujjak mozgatása a másik kézfejen) Mit csinál a kis kezem? (a kezek szétnyitása) Te is tudod, mondd velem.⁶ • Kerekecske, gombocska, erre szalad a nyulacska, Ideszalad, odaszalad, az ingedbe beleakad. Csiki-csiki, csik!⁷ • Áspis, kerekes, Úti füves leveles, Bóbó, bóbó, Pacs-pacs-pacs.⁸ • Hüvelykujjam almafa, Mutatóujjam megrázta, Középső ujjam felszedte, Gyűrűs ujjam hazavitte. A kisujjam mind megette, Megfájdult a hasa tőle⁹

⁴Forrai Katalin (1994): Ének az óvodában. Editio Musica, Budapest, 131.o.

⁵Forrai Katalin (1986): Ének a bölcsődében. Zeneműkiadó, 74.o.

⁶https://ilatulunderek.blog.hu/2011/07/08/mutogatós_mondókák_1 (utolsó megtekintés: 2021.02.06.)

⁷Forrai Katalin (1986): Ének a bölcsődében. Zeneműkiadó, 80.o.

⁸Forrai Katalin (1994): Ének az óvodában. Editio Musica, Budapest, 113.o.

⁹Forrai Katalin (1994): Ének az óvodában. Editio Musica, Budapest, 123.o.

- *Döntögető vers:* Pista Bácsi fűrész, Dolgozik a fűrész. Húzza, tolja, húzza tolja, Most a bükköt darabolja!¹⁰
- Sétálunk, sétálunk egy kis dombra lecsücsülünk, csücs!¹¹ című mondóka mondása közben játszás a bilibo-színes gombafejekkel.
- Hinta-palinta, régi duna, kis katona, Ugorj a Tiszába!¹²
- Hernyós-játék: „Most hernyó lesz belőletek gyerekek. Pokrócba tekerünk be titeket közben énekeljük, hogy a *Süss fel nap fényes nap, Kertek alatt a kishernyók kibújnak*”¹³
(Mefogjuk a pokróc végét, hogy a gyermek másszon ki.)
- *Zenehallgatás:* Gryllus: Lepke és virág dal meghallgatása. Mindenki választ egy kis pillangót és keres hozzá olyan színű virágot, amilyen a pillangó szárnya.¹⁴
- *Hangszerek egy kosárban:* ha a karmester feltartja a kezét akkor lehet nagyon hangosan verni a hangszereket. Fel kell ismerni képről, hogy melyik hangszer van nálad?
- *Hangszerfelismerő- játék:* különböző színű hullahopp karikába kell betenni a hangszert ami a gyermekeknél van . Figyelní kell a karikában elhelyezett képet és megkell találni a” lakásukat.” Ezek után meg is kell neveznie a nála lévő hangszert.
- *Vizuális foglalkozás:* tenyérfestés, majd ennek lenyomata a tükörrre.

III. Befejező rész

- *Zenehallgatás:* Malek Andrea: Ringató című dala.¹⁵ Színes ernyőt lebegtetünk a gyermekek feje fölött, közben énekelünk.
- *Búcsúzás Móríkatól*

¹⁰<https://egyszervolt.hu/vers/kerekito-dontogeto.html> (utolsó megtekintés: 2021.02.06.)

¹¹Forrai Katalin (1994): Ének az óvodában. Editio Musika, Budapest, 153.o.

¹²Forrai Katalin (1994): Ének az óvodában. Editio Musika, Budapest, 136.o.

¹³Forrai Katalin (1994): Ének az óvodában. Editio Musika, Budapest, 226.o.

¹⁴<https://www.youtube.com/watch?v=gEOLBVsf6a8> (utolsó megtekintés: 2021.02.06.)

¹⁵https://www.youtube.com/watch?v=r83g66iy_h8 (utolsó megtekintés: 2021.02.06.)

5.7. Egy saját kifejlesztésű komplex módszer bemutatása klasszikus zene segítségével

A fejezet bevezető részében utalást tettem arra, hogy nagy hatást gyakorolt rám egy szakmai tanfolyam, melynek fő témája a zeneszeretetre nevelés, a zenei tehetséggondozás volt. Már ekkor felfigyeltem a módszerben rejlő sokszínű lehetőségeire és komplexitására, hiszen ezen a képzésen nemcsak a hallásfejlesztés fontosságára hívták fel a figyelmet, hanem az óvodáskorú gyermekek komolyzene iránti befogadásának képességére. Ennek a hallásfejlesztő módszernek az alapkoncepciója abban rejlik, hogy az asszociációs gyakorlatokat az óvodáskorú gyermekek meglévő ismereteire építve, komolyzene bevonásával alkalmazza.

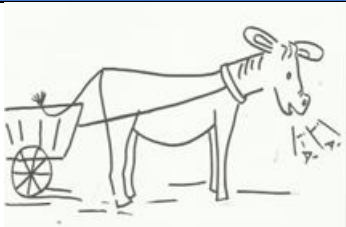
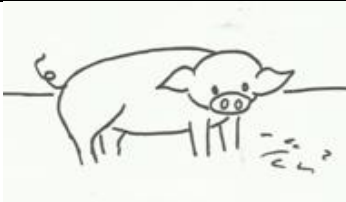
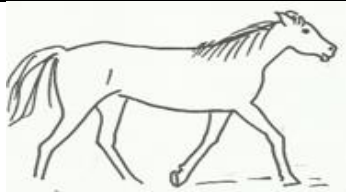
Ehhez az alapkoncepcióhoz rendeltem hozzá az artikulációs gyakorlatokat.

Az általam használt szakmai módszer komplexitásának 3 fő pillére tehát: a hallásfejlesztő alapkoncepció, az arra épülő artikulációs gyakorlatsor a komolyzene és az abban használt hangszerek bevonásával.

A felhasznált és aktivizált kompetenciákat tekintve az alábbi fejlesztési területekre van jótékony hatással:

- auditív figyelemfejlesztés
- szókincsfejlesztés
- beszédindítás
- észlelés fejlesztése
- komolyzene érzékenyítés

Egy általam használt konkrét beszédfejlesztő komplex módszer bemutatása

Állat megnevezése	Képi megjelenítés	Felhasznált komolyzene	Artikulációs gyakorlat
Szamár		Grofé: Grand Canyon szvit. Az ösvényen ¹⁶	Szamárhang: iá-iá
Malac		Bartók: Űrögi kanásztánc ¹⁷	Malachang: ui-ui
Ló		Rossini: Tell Vilmos, nyitány ¹⁸	Lóhang: nyi-ha-ha
Méh		Rimszkij-Korszakov: A dongó ¹⁹	Méhhang: z-z-z-z

Képek: Mendölyné Kiss Cecília (2006): Ide hallgass! Zenehallgatás alapfokon I. Flaccus Kiadó, Budapest, 20.o

¹⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=VKqiZrFJCOc> (utolsó megtekintés: 2021.02.15.)

¹⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=4iK3WD6kAbM> (utolsó megtekintés: 2021.02.15.)

¹⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=kkL4brlDqCg> (utolsó megtekintés: 2021.02.15.)

¹⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=1ALUIFYWViU> (utolsó megtekintés: 2021.02.15.)

Összefoglalás

Jelenleg logopédusként, volt német nemzetiségi óvodapedagógusként foglalkozom óvodáskorú gyermekekkel. Azt gondolom rajtunk pedagógusokon elég nagy felelősség van azon a téren is, hogy hogyan tudjuk fejleszteni az atipikus és tipikus gyermekek beszédét a holisztikus szemlélet tükrében.

A mai rendszer kevésbé tolerálja, ha egy gyermek valamely fejlődési területen lemaradást mutat. Ezt bizonyítja az is, hogy most már nehezebben maradhatnak a gyermekek plusz egy évet az óvodában, jelenleg erőltetettebb az iskolakezdés is. 2011. évi CXCV. Köznevelési Törvény 45. § (2 bekezdés). Magyarországon ha gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, tankötelessé válik. A szülő kérelmére a felmentést engedélyező szerv döntése alapján a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben vehet részt.

Manapság elég magasak a szülői elvárások is az óvodákkal illetve az óvodapedagógusokkal szemben is. 2013-ban végeztek egy kutatást, melyben szülőket kérdeztek meg arról, hogy mit várnak el az óvodától? A megkérdezettek legnagyobb százaléka úgy véli, hogy az óvodáskorú gyermeknek az óvodában amit lehet, tanítsanak meg, hogy az iskolában minél kevesebb gondjuk legyen majd. (Jaksóné, Stóka, 2013). Ezt nyilván alig lehet teljesíteni, de a hosszú távon hatékony alapokat lerakni valóban az óvoda feladata, és ennek egyik legfontosabb területe a beszéd.

Szakedolgozatomban arról írtam, hogy a zene transzferhatása miként hat az óvodáskorú gyermekek beszédfejlődésére. Arra keresem a választ, hogy vajon milyen módszert és eszközt alkalmazhat hatékonyan egy pedagógus, egy nyelvelsajátításban lemaradt óvodáskorú gyermek fejlesztése kapcsán? A zene miként járul hozzá a beszédindítási folyamathoz?

Különböző szempontokból közelítettem meg, illetve hívtam fel a figyelmet a zenei nevelés fontosságára. Bizonyított tényeket álláspontokat, véleményeket, ismereteket a szakirodalomban és a megismert jó gyakorlatok elemzésével és kipróbálásával, azok továbbfejlesztésével, ahol rávilágíthattam arra a tényre, hogy az óvodáskorú gyermekek beszédfejlődésére pozitív hatással van a zenei nevelés.

Jelen munkám első fejezetében áttekintettük, hogy melyek lehetnek az óvodáskori gyermekek atipikus nyelvfejlődési problémái. Megfigyelhettük a nyelvi fejlődés és a mozgásfejlődés kapcsolatát az anyanyelv elsajátításának eltéréseiről, valamint a fontos szerepét az óvodapedagógusoknak a nyelvi zavar korai felismerésében. Fontosnak tartom a korai diagnózist, hogy mihamarabb megkezdődhessen a lemaradás orvoslása.

Ezen a nyomvonalon haladva külföldi és hazai vizsgálódások által elért értékeléssel támasztottam alá a zene komplex nevelő hatását. Egészen az ókortól kezdve amikor az ókori görögök is felfedezték, és központi helyet biztosítottak a zenetanításnak a nevelésükben is. Majd nagy ugrással – lévén munkám nem zenetörténeti, vagy zenei neveléstörténeti kutatás elsősorban Kodály Zoltán és Forrai Katalin munkásságát vázoltam fel mint hazai úttörőket a zenei fejlesztésben.

A harmadik fejezetben vázlatosan összegeztem a zene fejlesztő hatását tudományos álláspontok, vélemények alapján. Érintettem a zene jótékony transzferhatását az óvodai nevelésben. Ezen belül kitértem a transzfer fogalmának meghatározására, valamint tisztázom ennek hatását a nevelésre. Végül felhívom a figyelmet a Kodály koncepció fontosságára a zenei nevelésben.

Az utolsó fejezetekben ismertetem az általam alkalmazott hatékony módszert mellyel véleményem szerint egy pedagógus a nyelvelsajátításban lemaradt óvodáskorú gyermekeket hatékonyan tudja fejleszteni. Sajnos egyrészt ezeket a gyakorlatokat nem igazán ismerik az intézmények, másrészt még nincsenek pontos mérési eredmények erről a korosztályról ezért nem születtek még olyan vizsgálatok, melyben a zenei hatást mérték. Nagyon örülnék, sőt fontosnak tartom a mai neveléstudomány számára, hogy a szakma fejlessze ki, és mérje fel, hogy a három és hatéves gyermekek beszédfejlődésére hogyan hat a zenei nevelés. Hiszen rengeteg szakirodalom valamint az én személyes tapasztalatom is azt a tendenciát mutatja, hogy bizony a zenei nevelésnek előtérbe kellene kerülni minden óvodai nevelést alkalmazó intézményben.

Az iskolás egészen pontosan az első osztályos korosztályt már Barkóczi Ilona és Pléh Csaba (1977) megvizsgálta a Kodály zenei nevelési módszerének pszichológiai hatásvizsgálata során. Ennek eredményeként arra a megállapításra jutottak, hogy azoknak a gyermeknek akik a Kodály-módszer alapján tanultak, nagyon sok rétegű transzferhatást mutattak ki az intelligencia fejlesztésén túl is a nem zenei tagozatra járó gyermekével szemben.

Fontosnak tartottam felhívni a figyelmet arra, hogy a kooperatív módszer mennyivel hatékonyabb a jelenlegi nevelői munkában, mint a frontális munkaforma.

A „jó módszer” forradalmian új lehetőséget nyújt egy szabadabb, nyitottabb, elfogadóbb, empatikusabb szemlélet irányába. A társadalmi kihívások és turbulens nevelési elvárások hatalmas nyomást gyakorolnak a kisgyermek fejlődésének ütemére.

A napjainkban a „túlszabályozott” követelmények nem tolerálják az életkorokhoz rendelt és megszabott fejlettségi szinttől lemaradó egyéni eltérést. Az egyre növekvő elvárásoknak köszönhetően a lemaradás szinte pótolhatatlan űrt és későbbiekben behozhatatlan hátrányt vonhat maga után.

A beszédindítás a gyermek első, ugyanakkor legkardinálisabb elvárási állomásszintje, mely nagyban befolyásolja az egyéni fejlődés további kimenetelét. Véleményem szerint már nem elég csak hangsúlyozni e tény aktualitását, hanem hatékonyan és korszerűen kell fellépni a kor adta változásokra. Dolgozatomban a kor kihívásának eleget téve számos kipróbált hatékony komplex módszert mutattam be, különös tekintettel a zene transzferhatására, mellyel sikeresen elindítható és fejleszthető az óvodáskorú gyermek beszéde.

Kutatómunkámat Kokas Klárával egyetértve, a zenepedagógus optimista és jövőbe tekintő, gondolatébresztő szavaival zárom, melyben a zene lélektani hatásáról tesz említést:

„A zenéhez vezető útnak valamiképp meg kell nyílnia! Mert a zene- Kodály útján- nem pusztán szórakoztatás, hanem az egészséges lélek fejlődéséhez szükséges mindennapos táplálék” (Kokas, 1980).

Melléklet

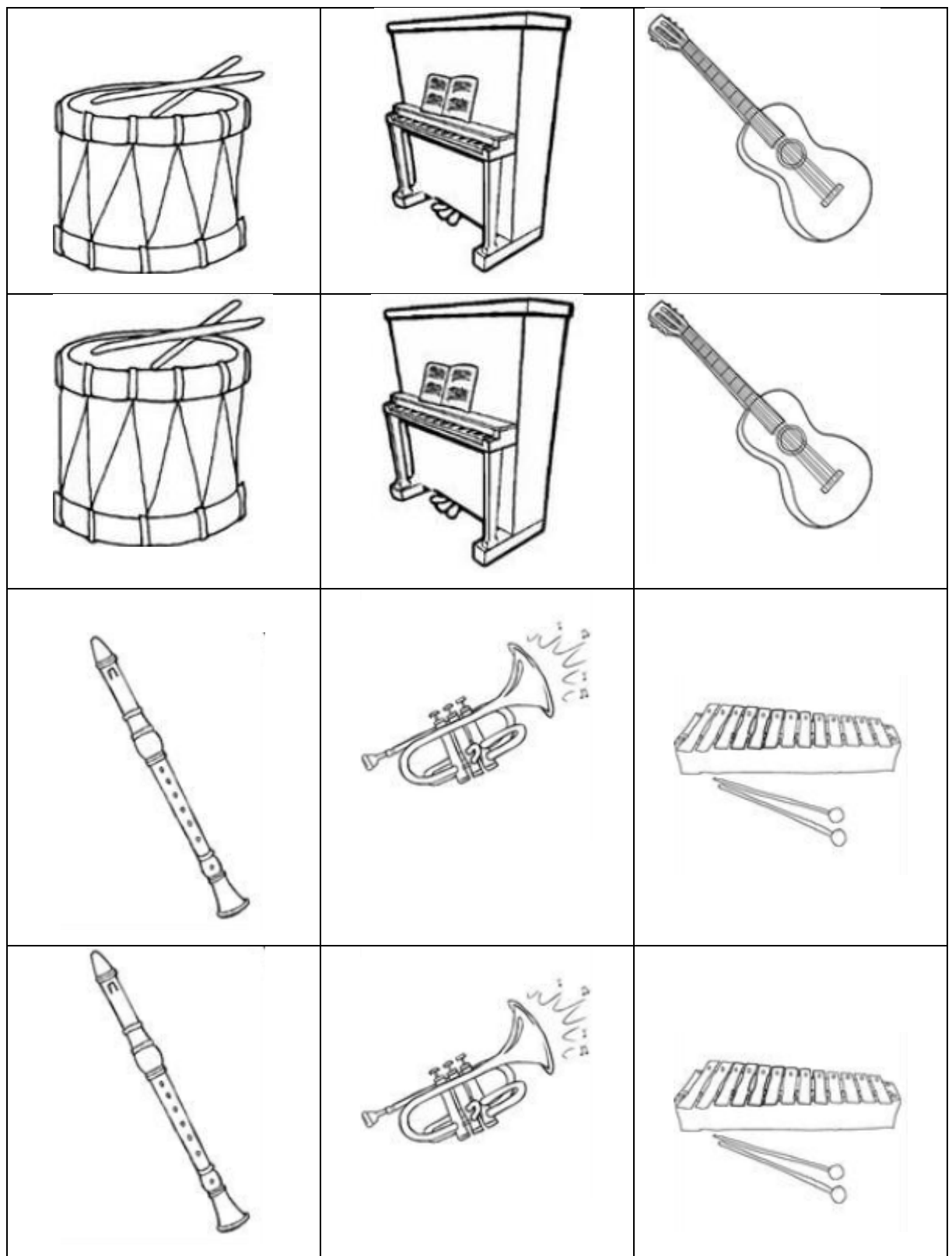
Állomásos munkaforma

I.Színező²⁰

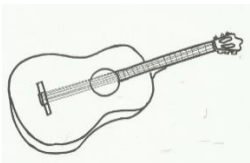
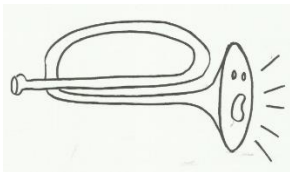
²⁰ <https://hu.pinterest.com/pin/3940718408691196/> (utolsó megtekintés: 2021.02.08.)

II. Memória²¹

²¹ <https://hu.pinterest.com/pin/794252084255720935/> (utolsó megtekintés: 2021.02.08.)

III. Hallás²²

Név	1. Gitár	2. Trombita	3. Pergódob
Hangszer			
Forrás	ifj. Johann Strauss: Mesék a bécsi erdőből ²³	Händel: Vízi zene. Hornpipe ²⁴	Bartók: Concerto (2. tétel) ²⁵

²² Mendölyné Kiss Cecília (2006): Ide hallgass! Zenehallgatás alapfokon I. Flaccus Kiadó, Budapest, 17-18. oldal

²³ <https://www.youtube.com/watch?v=Jwrhf00yr8M> (utolsó megtekintés: 2021.02.08.)

²⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=1h4mAceHmrI> (utolsó megtekintés: 2021.02.08.)

²⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=9tO1uUbqQM> (utolsó megtekintés: 2021.02.08.)

IV. Beszélő állomás²⁶

²⁶ Kincskereső irodalmi folyóirat gyerekeknek (1979): IV. évfolyam 4.szám, Szegedi nyomda, 24.o.

5. Puzzle²⁷

6. Körjáték²⁸

Hej, a sá - lyi pi - a - con, pi - a - con,

Al - mát á - rul egy asz-szony, egy asz-szony.

Jaj, de ál - dott egy asz-szony, egy asz-szony,

Ha - tot ad egy ga - ra - son, ga - ra - son.

²⁷ <http://www.barcikaicimborak.hu/naptar2.php?kAzn=89> (utolsó letöltés: 2021.02.08.)

²⁸ Forrai Katalin (1994): Ének az óvodában. Editio Musica, Budapest, 143.o.

Csoportbeosztás

	1.csoport	2.csoport	3.csoport	4.csoport
1.állomás	1.	2.	3.	4.
2.állomás	2.	3.	4.	5.
3.állomás	3.	4.	5.	6.
4.állomás	4.	5.	6.	1.
5.állomás	5.	6.	1.	2.
6.állomás	6.	1.	2.	3.

Irodalomjegyzék

Barkóczi I.- Pléh Cs. (1977): *Kodály zenei nevelési módszerének pszichológiai hatásvizsgálata*. Kecskemét. pp. 117-127.

Beck-Neckermann J. (2011) : *Musik wird Sprache Musikalisch-sprachliche Aktivität bei Kindern bis Drei*. Deutsches Jugendinstitut e.V. pp. 7-8.

Bittera T. - Juhász Á. (1991): *A megkésett beszédfejlődés terápiája*. Nemzeti Tankönyvkiadó, pp.5-6.

Bransford, J. D. és Schwartz, D. L. (1999): *Rethinking transfer: A simple proposal with multiple implications*. Review of Research in Education. 24. 61–100.

Czike B. (2006): *A pedagógusszerep változása*. Eötvös József Könyv- és Lapkiadó Bt.

Csuka T. (2010): *Zeneovi*. CENTRÁL PRESS '99 Kaposvár. pp. 6.

Devecseri G.- Faragó L.- Kárpáty Cs.- Kerényi G. (1984): *Állam*. In Platón: *Platón összes művei I-III*. Ford. Budapest: Európa Könyvkiadó.

Forrai K. (1986): *Ének a bölcsődében*. Zeneműkiadó.

Forrai K. (1974): *Ének az óvodában*. Editio Musica, Budapest.

Gaskó K. (2006): *A kooperatív csoportmunka jellemzői*. In: Virág Irén (2013): *Tanuláselméletek és tanítási stratégiák*. Eger. pp. 118.

Gósy M. (2005): *Pszicholingvisztika*, Osiris Kiadó, Budapest. Pp. 256.

Große-Wöhrmann K. (2017): *Musik, Sprache, Teilhabe Aus der Perspektive von Kindern gedacht: durchgängige Angebote zur (Sprach-) Bildung schaffen*. In: grundschulunterricht.de 2/2017 pp. 4-7.

Gyarmathy É. (2018): *A nyelvi fejlődés nehézségei és a dislexia, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet*. In. *Gyermeknevelés – online tudományos folyóirat, A gyermeknyelv aspektusai* 2018/3. sz. pp. 82.

Hámori J. (2002): *Az emberi agy és a zene*. In: Urbánné Varga Katalin (szerk.): *Hang és lélek: Új utak a zene és a társadalom kapcsolatában*. Magyar Zenei Tanács, Budapest. Pp. 40-42.

Hegedűsné Tóth Zs. (2016): *Mindenben zene. A Tesz-vesz muzsika program játékötleiteinek gyűjteménye 3-9 évesek zenei önkibontkozásának támogatására*. Raabe Klett Kiadó. pp.6-7.

Hirler S.- Penz E. (1995): *Rhythmikspiele-Hand und Fuß, die können tanzen. Seezle, Kallmeyer.* pp.7.

Irmgard M. (2013): *Musik und Sprache Von der Lebenspartitur*, in Afs Magazin Musikpädagogik 4. /35/2013. pp.6-7.

Janurik M. -Antal-Lundstörn I.-Józsa K. (2018) : A zenei hallás korai fejlesztésének szerepe a beszédészlelés fejlődésében: Egy zenei fejlesztőprogram tanulságai- *In: Gyermeknevelés-online tudományos folyóirat. Zenei nevelés gyermekkorban*, 2018 /2. pp. 64-74.

Jäger-Manz, M. (2013): *Traditionen kindgemäß pflegen.* Bajapress Nyomda, Baja. Pp- 27-43.

Kincskereső irodalmi folyóirat gyerekeknek (1979): Szegedi nyomda, 9. évf. 4.sz. pp. 24.

Kodály Z. (1958): *Zene az óvodában.* Zeneműkiadó Vállalat. Budapest. pp.7.

Kodály Z. (1964): *Visszatekintés I-II.* Zeneműkiadó.

Kodály Z. (1972) : *Visszatekintés I.* Zeneműkiadó. pp.304.

Kokas K. (1972): *Képességfejlesztés zenei neveléssel.* Zeneműkiadó, Budapest.

Kokas K. (1980) :*Gyermekek originális kifejezési formái zenéhez.* Kodály Zenepedagógiai Intézet, Kecskemét.

Komáromi L. (2006): *A játék természetes örömeivel. Ének-zeneinevelés óvodai gyakorlatomban.* ANTOLÓGIAI KIADÓ. pp. 11-15.

Kovács Gy.-Bakosi É. (2004): *Óvodapedagógia 1. kötet.* Debrecen.

Liebisch C. (2018): *Mit Tanz, Theater, Musik und sprachlichen Übungen machen wir Lernen zu einem ganzheitlichen Erlebnis.*Edusation, Integration und Sprachförderung, 10/1/2018. pp.4-6.

Máté G. (2020): *Szétszórt elmék. A figyelemhiány zavar új gyógymódja.* Libri Könyvkiadó.

Mendölyné Kiss C. (2006): *Ide hallgass! Zenehallgatás alapfokon I.* Flaccus Kiadó, Budapest, pp.17-20.

Mönks, Franz J. – Ypenburg, Irene H. (1988): *A nagyon tehetséges gyerekek.* Akkord Kiadó

Murayné Szy É. (1993): *Játékos beszédnevelés.* Múzsák Közművelődési Kiadó Kft., Budapest. pp.4.

Nagy Balázsne Szarka J. (1997.): *Az óvodai zenei nevelés iskola előkészítő szerepe*. In: Hovánszki Jánosné (szerk.): *Zenei nevelés az óvodában*. Debrecen. pp. 279-287.

Neuberger T. (2014): *A spontán beszéd sajátosságai gyermekkorban*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. pp. 46-48.

Németh E.-S. Pintye M. (2006): *Mozdul a szó*. Logopédiai kiadó. pp. 30.

Sally Goddard B. (2009): *Kiegyensúlyozott gyermek*. Medicina könyvkiadó Zrt.

Sally Goddard B. (2015): *Reflexek, tanulás és viselkedés*. Medicina könyvkiadó Zrt.

Schnell Zs. (2016): *Az elme nyelve, társalgás és nyelvfejlődés*. Akadémiai Kiadó. pp. 150.

Schröder B. (2016): *Musik ist die Sprache hinter den Worten - Möglichkeiten und Grenzen der Musiktherapie in der Sprachförderung*, Musiktherapeutische Zusatzausbildung an der Universität Siegen. pp.5-6.

Spencer, K. (2001): *Kooperatív tanulás*. Önkonet Kft, Budapest.

Szarka J. (2007): *Zenei elkötelezettségünk az óvodában*. In: *Studia Caroliensia* 2007. 2. sz. pp.51-68.

Valentien S. (2004): *Allgemeine Sprachförderung in der Kita*. In Ulich, M. (2004) *Lust auf Sprache – sprachliche Bildung und Deutsch lernen in Kindertageseinrichtungen*. pp.34-39.

Vas B. (2015): *Zenepszichológia tankönyv*. Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Zeneművészeti Intézet. pp. 161.

Vas B. (2015): *Zenepedagógia tankönyv*. Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Zeneművészeti Intézet. pp. 233.

Woodworth-S. (1966): *Kísérleti pszichológia*. Akadémiai Kiadó, Budapest. pp. 893.

Internetes hivatkozás:

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja: 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet
<https://bit.ly/2C0qAmW> (utolsó megtekintés: 2020. november 29.)

Csépe Valéria: A zene hatása a fejlődésre és lehetőségei a gyermekgyógyászatban
http://real.mtak.hu/73032/1/Csepe_Gyermekgyogyaszat_2017_u.pdf (Utolsó megtekintés: 2020.november 29.)

Fehérné Kovács Zsuzsanna, Kas Bence, Sósne Pintye Mária: Szempontok a nyelv- és beszédfejlődési zavarok szűréséhez és állapotmegismeréséhez¹

http://real.mtak.hu/85740/1/Feh%C3%A9rn%C3%A9_Kas_Pintye_2018.pdf (utolsó megtekintés: 2021.02.13.)

Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat: Mozgásfejlődés és a beszéd

<https://fpsz.hu/mozgasfejlodes-es-a-beszed/> (utolsó megtekintés: 2021.02.13.)

Jaksóné Dr. Gácsi Mária – Dr. Stóka György: Mit várnak el a szülők az óvodától?

http://acta.bibl.u-szeged.hu/34582/1/modszertani_054_002_001-014.pdf (utolsó megtekintés: 2021.02.13.)

Lakos Judit: „Mórka” foglalkozások a korai fejlesztésre járó gyermekeknek

<https://felkarolo.prae.hu/7727-quot-morika-quot-foglalkozasok-a-korai-fejlesztesre-jaro-gyermekeknek/> (utolsó megtekintés: 2021.01.10.)

Pléh Csaba, Kas Bence, és Lukács Ágnes: Nyelvi fejlődés zavarai

https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_524_Bevezetes_a_neuropszichologiaba/ch10.html (utolsó megtekintés: 2021.02.13.)

2011. CXC. Köznevelési törvény 45§

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv> (utolsó megtekintés: 2021.02.13.)

Mészáros Judit 2011-ben Miskolci Egyetemen szerezte meg első diplomáját a klasszikus szaxofon szakirányon. Ezután a német nemzetiségi óvodapedagógus, és az óvodapedagógus képzésből is diplomát szerzett.

2021-ben az Apor Vilmos Katolikus Főiskolán neveléstudomány mesterszakon, a segítő-fejlesztő specializáción szerezett diplomát. A szakdolgozati témája „A zene transzferhatása az óvodáskorú gyermekek beszédfejlődésre, melynek konzulense dr. Pécsi Rita volt.

2022 januárban az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karán pedig logopédus végzettséghez jutott. Ezzel párhuzamosan a Kodolányi János Egyetem pedig a közoktatási vezető képzését is sikeresen abszolválta.

A logopédiai szakon hasonló volt a szakdolgozati témája, mint a mesterképzésen: A zene transzferhatása a koraszülött gyermekek beszédfejlődésére – a különböző terápiás módszerek ismertetése címen. Ez a tanulmánya Parlando 2022/5. (októberi) számában lesz olvasható.